

високих цілей, що звеличують їх в очах дитини» [3, с. 414]. Задля цього видатний педагог Василь Сухомлинський створив школу для батьків, де вони могли отримати необхідні знання, які допомогли б виховати власну дитину.

Сам педагог зазначав: «сім'я з її взаєминами між дітьми і батьками- перша школа інтелектуального, морального, естетичного і фізичного виховання. Духовне і морально естетичне багатство сімейного життя – найважливіша умова успішного виховання дитини і в домашніх умовах, і в дитячому садку, і в школі». [2, с. 49]. Учитель же в свою чергу повинен шукати різні форми проведення уроку – як стандартні, так і нестандартні, для того щоб зацікавити учня, бо на уроках вчитель не тільки навчає, але і виховує. Про вчителя В.О. Сухомлинський говорив: «Вчителі це батьки, а школа – це сім'я. Учитель повинен бути не тільки наставником, а й другом учнів, разом з ними переборювати труднощі, переживати, радіти і засмучуватися. [2, с. 51]. А отже вчитель повинен дотримуватися тих правил, заповідей у вихованні дитини як особистості, які придержуються батьки. Наприклад, В.О. Сухомлинський сформулював таких 10 заповідей виховання:

1. Не принижуй.
2. Не погрожуй.
3. Не вимагай обіцянки.
4. Не моралізуйте.
5. Не позбавляйте дитину можливості бути самою собою.
6. Не нашкодь власній дитині своїм вчинком.
7. Не бійтеся визнати свої помилки.
8. Виховуйте не тільки дитину, а й самі себе.
9. Вір у свою дитину.
10. Допоможіть дитині повірити в себе.

Виконання цих заповідей поліпшити зв'язки і в сім'ї, і в школі, також допоможе налагодити контакт між батьками і дітьми, учителями й учнями.

Отже, ми можемо сказати, що між родиною і школою існують тісні взаємозв'язки. Сім'я закладає фундамент у розвитку дитини, а школа допомагає виховати особистість. Вплив родини на дитину незамінний, бо саме в родині формується особистість, а вчитель – це та близька і дорога особа з яким вона контактує і на яких покладається.

Список використаної літератури

1. Маценко Л.М. Педагогіка сімейного виховання/Л.М. Маценко// Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів – К: Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, 2013. – С. 60
2. Рацул А. Б. Сухомлинський про сімейно-шкільне та родинне виховання / А. Рацул // Наукові записки. – Випуск 78 (1). – Серія: Педагогічні науки. – Кіровоград: РВВ ДПУ ім. В. Винниченка, 2008. –С. 276
3. Сухомлинський В.О. Батьківська педагогіка / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори: В 5–ти т. – Т. 5. – К.: Рад. школа, 1977. – С. 410–414.
4. Щербань П.М. Пам'ятай ім'я своє: Заповіді сімейної педагогіки: Новчальний посібник. – К: Вища школа, 2006.- С.191

Оксана Титаренко

ВИКОРИСТАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ІДЕЙ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО У СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

*Слава тому, хто вміє навчити,
У праці терпляче долю прожити,
Хвилями пронести через роки
Омріяні ідеї та думки.
Малювати вчинками добро,
Любити щиро дітей і народ.
книги шануй на учителя,*

*Нашого земляка і мислителя.
Скарб є найбільший – знання,
Сьогодні ти маєш уже надбання.
Корисні поради – нев'янучий цвіт,
МИтець і приходив для цього у світ,
Йди ж, бо тепер є протоптаний шлях.*

У сучасних умовах інноваційного розвитку освіти в Україні серед пріоритетних завдань визначено створення сприятливих умов для самореалізації кожної особистості. Роль педагога в цьому процесі є провідною. Це, зокрема, стосується фахової підготовки майбутнього вчителя, формування професійної компетентності.

Педагогічна спадщина В.О. Сухомлинського має багатоаспектний характер і актуальною є саме сьогодні в умовах оновлення змісту освіти, удосконалення навчально-виховного процесу, поліпшення розумового, морально-етичного, трудового, естетичного виховання школярів, зміцнення співпраці школи і сім'ї.

Як зазначав науковець, справжній вчитель ніколи не принизить людську гідність дитини: "Одне з найтонших і найважчих завдань педагога – берегти і розвивати у дитини почуття людської гідності" [1, с. 483].

У шкільному житті бувають різні ситуації. Наприклад, дитина провинилась. У таких випадках, на думку В.О. Сухомлинського, головне, щоб дитина відчула в собі Людину, щоб для неї осуд самої себе був строгіший, ніж старших.

На сьогодні в новій українській школі домінує парадигма особистісно-орієнтованого навчання. І.Г. Єрмаков у статті "Нова школа нової України на зламі століть" зазначає: "У багатьох школах нового типу України діють свої універсалії – об'єктивно існуючі загальні положення – імперативи:

- духовний імператив – мрії про людину як суб'єкта культури і власної життєтворчості, про пізнання самого себе, про прекрасний й гармонійний світ, про вічні етичні норми;
- гуманістичний і демократичний імператив, який передбачає розкриття людської суті кожному, хто має здібності і бажання. Він передбачає розвиток здібностей, творчого потенціалу, волі учня в ім'я життєздійснення, реалізації сутнісних сил;
- комунікативний імператив спрямований на розуміння себе, іншого, культури, природи, космосу, себе у світі;
- особистісно-діяльний імператив, що вимагає реалізацію себе як мікрокосму" [1, с.21].

Ці ідеї перегукуються з думками В.О. Сухомлинського про те, що педагог ніколи не повинен дивитись на своїх вихованців як на об'єкт навчання та виховання: "Кожна дитина – це своєрідний світ думок, поглядів, почуттів, переживань, інтересів, радощів, гіркоти і турбот. Учитель повинен бачити й знати цей духовний світ своїх вихованців" [3, с.40]. Кожен педагог повинен прагнути до індивідуалізацій виховного впливу, хоча це не легко. "Досвід переконує, якщо в школі 600 учнів, то це означає, що треба шукати 600 індивідуальних стежок", "поряд з кожним вихованцем повинна стати яскрава людська особистість" [3, с.10], і цією яскравою особистістю, яка поведе за собою дитину, перш за все, повинен стати вчитель. Біда, якщо діти чують від учителів тільки накази та вимоги. Необхідно стати для них другом, проводити з ними якомога більше часу. Потрібно, щоб діти тягнулись до вчителя як носія інтелектуальних і духовних багатств. Педагог має володіти педагогічною культурою. Важлива риса якої – гуманне відношення до дитини. Якщо дитина кожен день чує, що все в навчанні в неї погано, вона починає це переносити на свою особистість, страждає людська самоповага. Розумова робота дитини повинна приносити їй успіх, а якщо є успіх – є бажання вчитися. Педагог повинен бути справедливим. Несправедливість ображає дитину, ранив її самолюбство, породжує в її душі різноманітні форми активного й пасивного протесту. Справжній гуманізм учителя – це перш за все справедливість як сплав поваги і вимогливості. По-справжньому вимагати – це значить зрозуміти й відчутти серцем, що учню під силу, а що не під силу. Переконати людину, що поставлена мета досяжна – це означає по-справжньому вимагати і по-справжньому поважати. Хороший педагог володіє високою емоційною культурою. Справжній учитель – людина емоційна, і ті емоції повинні тонко відчувати діти. Але крик у спілкуванні з дітьми не припустимий. Вони сприймають крик як напад на них або захист від них. Це викликає реакцію активного протесту. Своїм криком учитель вибудовує стіну непорозуміння між ним і дітьми, або ще більше – ненависть. Педагог має володіти почуттям гумору, бути терпеливим, добрим. Доброта це велика

відповідальність за дитину, за її майбутнє. Справжня доброта – це правдивість. Вона не завжди буває приємною. Часто правда буває гіркою, тривожною, в ній тверда воля, вимогливість. Але правда повинна стверджувати прагнення стати кращим.

Програми у всіх школах однакові, підручники також, а школи різні, тому що різні вчителі. В. О. Сухомлинський говорив: "Школа – це перш за все учитель. Особистість учителя – нарізний камінь виховання".

Гарний учитель, на думку В.О. Сухомлинського, це той, що володіє окрім знань з предмета тими чи іншими навичками трудової діяльності (садового, столяра, механіка й т.д.). Всі вчителі в Павлишській середній школі вели гуртки часто не пов'язані з основною спеціальністю: художньої вишивки, театральний, бджільників, садівників і т.д.

Хороший учитель має постійно самовдосконалюватись, багато читати, розширювати свій кругозір, бо сьогоднішнє суспільство – це суспільство почасти вузькопрофільних спеціалістів. Людина звужуючи обрії своєї праці, поступово втрачає зв'язок з іншими галузями науки, цілісною інтерпретацією всесвіту, з життя. Звичайно, нашій державі потрібні кваліфіковані робітники, мужні воїни, артисти та інші вузькопрофільні спеціалісти, але найбільше зараз потрібні люди з високорозвиненим інтелектом, могутнім розумом, широким кругозором, які б могли передбачити хід історії, розвиток суспільства, знаходити правильні орієнтири руху, вести за собою народ. А чи зможе таких громадян виховати педагог, який сам зупинився у своєму розвитку? Звичайно, ні. В.О. Сухомлинський писав: "Улюбленим вчителем підлітка стає той, хто кожен день відривається перед допитливим юним розумом і полум'яним серцем якимось новою гранню. Якщо ви хочете бути улюбленим вчителем, піклуйтеся про те, щоб вихованцю вашому було, що в вас відкривати" [2, с. 567-568]. Ріст учителя визначається якісними змінами, поглибленням його педагогічних знань, використанням цих знань на практиці. Учитель готується до хорошого уроку все своє життя. Ці слова як найповніше відображають значення постійного накопичення багажу знань та вдосконалення педагогічної майстерності. І ще цитата з цієї ж праці: "Урок – це дзеркало загальної й педагогічної культури вчителя, показник його кругозору й ерудиції" [2, с. 607].

Але вчитель не повинен підкреслювати незнання дітей, демонструвати свою перевагу над ними. Діти мають відчувати, що вчитель разом з ними відкриває щось нове, радіє з їхніх успіхів. У Павлишській середній школі увесь навчально-виховний процес був побудований так, що спонукав до творчості і дітей, і педагогів. В.О. Сухомлинський вважав, що вчитель літератури ніколи не зможе навчити дітей писати хороші твори, коли сам їх не вміє писати. З яким трепетом і любов'ю в цій школі ставились до дитячої творчості, особливо до написаних малечю казок, адже в дитячих казках первісність, наївність, відсутність літературних традицій, і в цьому їх особлива привабливість. Учитель також повинен цікавитись художньою літературою, музикою, театром, новинками техніки, досягненнями видатних спортсменів. Особливо це стосується класних керівників, яким необхідно знаходити спільні теми для розмов з дітьми.

По-справжньому творчий педагог має вивчати досвід інших вчителів, прагнути до розробок власних методик викладання, втілення їх в життя. А ще бажано, щоб у школи приходило більше працювати творчих енергійних молодих вчителів, які краще розуміють дітей. Потребує змін і післядипломна підготовка вчителів. Наприклад, в Польщі, на відміну від України, вчитель сам обирає навчальний заклад для проходження курсу підвищення кваліфікації та форму проходження: стаціонарну, очно-дистанційну, заочну, за індивідуальним графіком навчання. Чому б не запровадити таку систему у нас в Україні?

"Отже, в сучасних умовах педагогічна підготовка має орієнтуватись на формування вільної й незалежної особистості вчителя, здатної діяти в дуже швидкоплинних умовах і бути взірцем для учнів". Це слова з доповіді Ігоря Коцана – ректора СНУ ім. Л. Українки на Другому форумі ректорів педагогічних університетів Європи. У підготовці сучасного вчителя, на його думку, має допомогти створення й робота асоціація ректорів педагогічних університетів Європи. Спільно з вченими України, Литви та Німеччини розроблена "Педагогічна Конституція Європи". Конституція охоплює основні параметри педагогічної освіти як принципи розвитку, зміст, умови, очікувані результати реалізації. Основою змістової підготовки вчителів стануть цінності європейської цивілізації: людиноцентризм, толерантність, демократія, миролюбство, екологічна безпека, права людини, солідарність.

Педагог працює на майбутнє. Отже, сучасний вчитель має допомогти кожному вихованцю пізнати самого себе, самоствердитись і само-реалізуватись. Саме в працях В.О. Сухомлинського вчителі знаходять відповіді на те, як виховувати людину – творця, гуманіста, патріота.

Список використаних джерел

1. Єрмаков І.Г. Нова школа нової України на зламі століть // Психологія і педагогіка життєтворчості. – К.: ІЗМН, 1996. – С. 21.
2. Сухомлинський В. А. Как воспитать настоящего человека : советы воспитателям : цикл бесед / В.А. Сухомлинский. – Киев : Радянська школа, 1975. – 236 с.
3. Павліська середня школа / [пер. з рос. Н. М. Зайцевої] ; Розмова з молодим директором [школи] / [пер. з рос. М. М. Василькової ; до тому в цілому: текст і прим. підгот. М. В. Черпінський]. – 1977. – 640 с.

Анастасія Федосенко

ГУМАНІСТИЧНІ ІДЕАЛИ В.О.СУХОМЛИНСЬКОГО

Вчитель нової української школи – творець майбутнього, професіонал, що спирається на ідеї гуманізму, демократії, свободи, толерантності, готовий до змін, саморозвитку, самодоскональності та самореалізації. Сьогодні перед педагогом стоїть завдання не тільки надати знання учневі, а й виховати Людину.

У педагогічній системі В.О. Сухомлинського – «педагогіці серця, любові, мудрості» – велика увага приділяється особистості вчителя, його гуманістичній спрямованості, вихованню дитини як найвищої цінності, неповторної індивідуальності, майбутнього громадянина, щасливої людини і сім'янина. Вивчення безцінної спадщини педагога у системі підготовки майбутнього вчителя допоможе сформувати високу загальну культуру, багатство думки і духовність, мудру любов і взаєморозуміння, оптимістичне, відповідальне ставлення до дитини.

Проблему гуманістичного виховання молодого покоління у педагогічній системі В.О. Сухомлинського досліджували такі українські науковці А.В. Бучківська, В. К. Кузьмич, О.О. Лобач, Н. В. Савінова, О. Л.Смирнова та інші.

Поняття «гуманізм» визначають як вид ідеології, принцип світогляду, одну з форм суспільної свідомості, що впливає на зміст індивідуальної свідомості, визнання цінності людини як особистості, її права на вільний розвиток і прояв своїх здібностей, критерій оцінки суспільних відносин. Гуманність – повага до людей, до людської гідності [2, с. 96].

Гуманістична педагогіка являє собою один з напрямків в теорії та практиці виховання, який виник в кінці 50-х – початку 60-х років в США, як педагогічне втілення ідей гуманістичної психології. Основні тенденції, що характеризують даний напрямок у педагогіці – це надання освітньому процесу особистісно-орієнтованого характеру, подолання авторитаризму у вихованні та навчанні, спроби зробити процес засвоєння учнями знань, умінь і навичок емоційно забарвленим.

В.О. Сухомлинський залишив нам у спадщину понад 40 книг, 600 статей та 1500 казок та оповідань для дітей. Його праці перевидавалися величезними тиражами, а головну книгу «Серце віддаю дітям» побачив увесь світ. Педагог у роботах «Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості» та «Як виховати справжню людину» акцентував увагу на школі, як центрі життя учня, головне спрямування якого є виховання морального ідеалу. У працях В.О.Сухомлинський розкрив настанови та рекомендації, що подаються у вигляді правил. Зокрема, відокремив «дев'ять негідних речей», які взагалі не повинні бути присутніми у житті людини, а тим більше вчителя. А саме: отримувати благополуччя, радість, спокій за рахунок утисків та приниження інших людей; залишати товариша в біді, бути байдужим до чужого горя; привласнювати результати праці інших, ховатися за чужі спini; бути байдужим, боязливим, відступати перед труднощами; задовольняти лише власні потреби, пристрасті; мовчати, коли твоє слово – чесність, благородність і мужність, бо мовчання – малодушність і підлість; брехати, не мати власної думки, погляду; легковажно кидатися словами, давати не виконувани обіцянки; надмірно жаліти самого себе, як і безжально і байдуже ставитися до іншої людини.

Гуманістичне виховання особистості учнів ставить за мету формування довіри до оточуючих, з якими вони спілкуються; переконання в тому, що вони мають всі можливості стати гідною людиною.

Завдання гуманістичного виховання полягає у:

- формуванні гуманної поведінки шляхом залучення до практичної діяльності, що має пізнавальний і моральний зміст;
- розвитку гуманних рис (співпереживання, співрадість, допомоги);